

Forbud mot politisk reklame i skolen

Kan skoleeier tillate politisk reklame og medlemsverving til ulike organisasjoner, i skoletiden og på skolens område?

TOLKNINGSUTTALELSE | 26.09.2024

Gjelder

- [Opplæringslova - Kapittel 27 Reklameforbud og forbod mot ansiktsdekkjande plagg](#)

Vi har fått spørsmål om skoleeier kan tillate politisk reklame og medlemsverving til ulike organisasjoner, i skoletiden og på skolens område.

Bakgrunn

I opplæringsloven § 27-1 fremgår det at

«Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane ikkje blir utsette for reklame som er eigna til å skape kommersielt press, eller som i stor grad kan påverke haldningar, oppførsel og verdiar, mellom anna på skolens område, i lærebøker og andre læremiddel som blir nytta i opplæringa.»

Dere spør om oppl. § 27-1 medfører en begrensing av hva som skal tillates av politisk reklame og verving av medlemmer i skoletiden.

Ettersom det kan oppstå uenighet mellom politisk og administrativ skoleeier om verving bør/kan begrenses i skoletiden, spør dere også om hvem som har ansvaret for den skjønnsmessige vurderingen av dette.

Vår vurdering

Innledningsvis vil vi bemerke at Utdanningsdirektoratets veileder om reklame henviser til tidligere opplæringslov. Veilederen er under revidering. Siden bestemmelsen om reklame i gjeldende opplæringslov § 27-1 er en ren videreføring av tidligere opplæringslov § 9-6¹, vurderer vi at veilederen kan anvendes i tolkningen, til tross for at den ikke er oppdatert med riktige lovhenvvisninger.

Politisk reklame og verving av medlemmer i skoletiden

I veilederen er politisk reklame gjengitt som et klart eksempel på en reklameform som vil kunne «påvirke haldningar, oppførsel og verdier, mellom anna på skolens område, i lærebøker og andre læremiddel som blir nytta i opplæringa»².

Medlemsverving kan foregå som en del av, eller i forlengelsen av politisk reklame. Et ledd i verveprosessen inkluderer å informere om partiets politikk, verdier og mål. Det er derfor ikke noe distinkt skille mellom politisk reklame og verving av medlemmer. På generelt grunnlag kan vi likevel si at politisk reklame som har ledet til verving, har medført en større grad av påvirkning enn annen politisk reklame. Dette må tas i betraktning i vurderingen av hvilken form for politisk reklame kommunen og fylkeskommunen kan og vil tillate. I det følgende behandles politisk reklame og medlemsverving under ett, som samme forhold.

Når kommuner og fylkeskommuner skal vurdere om den politiske reklamen er av en slik karakter at den skal begrenses, kreves det at reklamen «i stor grad» påvirker. Dette betyr at det skal en god del til før lokal skolemyndighet er pliktig til å skjerme elevene. Hvilke momenter som inngår i en slik vurdering, er blant annet presisert i forarbeidene til bestemmelsen.

I merknadene³ står det at «[f]øresegna vil i praksis bety at det ikkje vil vere tillate med noka form for reklame som skolen meiner vil kunne ha uheldig påverknad på elevane, samtidig som ho opnar for at reklame m.m. som ikkje er skadeleg, framleis kan nyttast. **Føresegna er fleksibel ved at vurderinga av kva som er uønskt eller uheldig påverknad, vil variere, avhengig av alder og modnad hos elevane**» [våre uthevinger].

Vurderingen skal altså gjøres lokalt. Det er fylkeskommunen eller kommunen som har ansvar for å sikre at skolen har en riktig tilnærming og balanserer de ulike hensyn på en nøktern måte, basert på lokale forhold.

Enhver beslutning om å tillate eller forby politisk reklame i skolen må vurderes opp mot hva som er best for elevene, jf. oppl § 10-1. Ikke alle former for politisk reklame vil ha en uheldig påvirkning. Politisk reklame kan blant annet bidra til å fremme kunnskap om demokratiet, den kan bidra til kritisk tenkning og gi kulturell innsikt, og den kan fremme elevenes forståelse av medvirkning og medansvar. Dette er utdanningsmål og verdier som er hjemlet i oppl. § 1-3 om formålet med opplæringen.

Hva som er uønsket eller uheldig påvirkning, vil avhenge av alder og modenhet hos elevene på de enkelte skolene. Det legges til grunn at elevene i stadig økende grad vil være i stand til å vurdere reklamens påvirkning og reflektere omkring forbruk. Det er derfor særlig nødvendig å beskytte elever på de lavere årstrinnene. Det kan dermed være mer naturlig å ilegge et forbud mot reklame som medfører politisk verving i grunnskolen. Begrensningene gjelder også for elever i videregående skole, men det må forutsettes at disse i større grad kan være kritiske, og i større grad ha kjennskap til reklamen og dens påvirkning⁴. I henhold til barneloven § 32 skal også barn som er 15 år, selv avgjøre spørsmål om valg av utdanning og om å melde seg inn eller ut av foreninger.

I tillegg skal pedagogiske og etiske hensyn spille inn. Det kan for eksempel være problematisk å gi enkelte organisasjoner mulighet til å reklamere for seg selv, på grunn av holdninger eller atferd i forhold til folkehelse, likestilling, rasediskriminering mv⁵. Samtidig skal skolene være en nøytral arena i politiske spørsmål. Kommune og fylkeskommune må unngå at enkelte partier eller synspunkter får en urettferdig fordel ved at andre partier blir begrenset.

I prosessen skal også elevenes synspunkter høres og vektlegges, jf. oppl. § 10-2. Kommune og fylkeskommune må legge til rette for at elevene får delta i prosessen, jf. § 10-4.

Hvilke former for politisk reklame som skal tillates og begrenses, herunder om direkte medlemsverving i skoletiden skal tillates eller forbys, vil dermed bero på helhetsvurdering basert på lokale forhold, elevenes alder og modenhet, sammenholdt med de øvrige momentene som er beskrevet over. Vi viser også til skriftlige besvarelser til Stortinget om skolevalg, medlemsverving mv. i hhv. Dokument nr. 15:1291 (2023-2024) og Dokument nr. 15:610 (2022-2023).

Hvem som har ansvar for den skjønnsmessige vurderingen

I henhold til ordlyden er det «Kommune og fylkeskommune» som har ansvar for den skjønnsmessige vurderingen. I forarbeidene fremgår det at kommuner og fylkeskommuner likevel kan velge å delegerer myndigheten til skolene. Der uttales det også at det er skolelederne og lærerne som er nærmest til å vurdere hva som faller inn i kategoriene som forbudet gjelder⁶.

I veilederen og forarbeidene er det videre gitt uttrykk for at flere vurderinger må baseres på kjennskap til lokale forhold. Dette indikerer at lovgiver har lagt til grunn et lokalt, praksisnært skjønn hvor det legges vekt på skolefaglig erfaring og kjennskap til forhold på den enkelte skole.

I utarbeidelsen av retningslinjer om dette temaet vil det ofte både være behov for administrativ kompetanse og politisk forankring. Det er dermed naturlig at både administrativt og politisk ledd i kommuner og fylkeskommuner er involvert i vurderingene, samtidig som lokal erfaring og praktisk forståelse skal veie tungt.

Vår referanse: 2024/11539